

Programos „**MKČ MENŲ MEDONEŠIS. RAGAUK IR AUK**“

edukacinio užsiėmimo „**MUMIJOS ŠYPSENA**“

metodinė medžiaga

parengta ir išleista įgyvendinti 2007-2013 m.

žmogiškųjų išteklių plėtos veiksmų programos 2 prioriteto "Mokymasis visą gyvenimą" VP1-2.2-ŠMM-10-V priemonės "Neformaliojo švietimo paslaugų plėtra" projektą "Muziejus - mokykla - moksleivis. Muziejų ir bendrojo lavinimo mokyklų nacionalinis partnerystės tinklas" Europos socialinio fondo ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis.

Parengė: Jolanta Raminta Narkevičienė

Kaunas. 2012

Edukacinis užsiėmimas, skirtas jaunesnio mokyklinio amžiaus (9-12 metų) vaikams.

Užsiėmimas derinamas su pradinėje mokykloje dėstoma pasaulio pažinimo programa.

Užsiėmimo tikslas – supažindinti moksleivius su senovės Egipto kultūra, menu, buitimi ir dvasinėmis vertybėmis. Praplėsti moksleivių akiratį, padėti jiems suprasti civilizacijos ištakas ir raidą, senovės Egipto kultūros indėlį į Vakarų, tuo pačiu ir Lietuvos, kultūros istoriją.

Užsiėmimo uždaviniai – atsižvelgus į moksleivių amžiaus ypatumus, suteikti informaciją patraukliu būdu, naudojant kuo įvairesnes priemones (žaidimas, viktorina, praktinės užduotys – rašymas, piešimas), skatinant diskusijas ir saviraišką.

Užsiėmimo trukmė – dvi akademinės valandos (90 min.).

Užsiėmimo struktūra:

- Filmuota medžiaga (parengė muziejininkas Linas Citvaras) 10 min.
- Supažindinimas su muziejuje esančia Senovės Egipto artefaktų ekspozicija, 20 min.
- Pažintis su senovės Egipto mokinių gyvenimu ir „šventųjų paveikslėlių“ raštu, 15 min.
- Kelionė į Abu Simbel šventovę (IX salė, paveikslas.....) Klausimų ir atsakymų viktorina, 20 min.
- Piešiniai ir jų aptarimas, 25 min.

Supažindinimas su muziejuje esančia Senovės Egipto artefaktų ekspozicija

Moters mumija, IX-XII a.pr.Kr. (Amono šventyklos dainininkės kūnas)

Ekspozicijos apžiūros pradžioje sustojame prie šio, regis, paties įspūdingiausio eksponato ir pravedame trumpą diskusiją apie tai, ką mokiniai žino apie senovės Egiptą, jo istoriją, religiją.

1) Kodėl egiptiečiai statė piramides ir mumifikavo mirusius žmones? Kuo jie tikėjo?

Egiptiečiai tikėjo pomirtiniu gyvenimu ir vadino mirtį „naktimi pakeliui į gyvenimą“. Tai reiškė, kad numirėlis pradeda kelionę į aną pasaulį. Jo ateitis priklausė nuo to, kaip nugyveno savo gyvenimą ir kaip pasiruošė mirčiai. Apie egiptiečius buvo sakoma, kad jie gyvena tam, kad pasiruoštų numirti. Amžinos ir palaimingos egzistencijos buvo galima tikėtis tik tuo atveju, jei per gyvenimą sukaupta pakankamai gerų darbų ir jei kūnas išsaugotas. Egiptiečiai tikėjo, kad atliekant ritualus prie mirusiojo kūno, galima padėti jo sielai kitame gyvenime (burnos atvėrimo ritualas grąžindavo mirusiajam gebėjimą valgyti, gerti, girdėti, matyti ir užuosti naujajame gyvenime po mirties). Egipte mirusieji buvo pradėti mumifikuoti prieš 6000 metų.

2) Kuo senojo Egipto laidojimo tradicijos panašios į kitų tautų (jų tarpe ir senovės lietuvių) papročius bei tikėjimą?

Egiptiečiai – ne vienintelė tauta, balzamavusi numirėlius (t.y. apdorodavusi jų kūnus augalinėmis medžiagomis, eteriniais aliejais, sakais ir aromatiniais junginiais). Lavonus balzamuodavo ir Pietų Amerikos (seniausioms Čilės činčorų mumijoms apie 7000 metų), Australijos, Kanarų salų bei Kinijos gyventojai, o juk šios šalys labai toli viena nuo kitos. Jie užkonservuodavo palaikus, kad galėtų bendrauti su mirusiais, kad mirusieji visada būtų šalia. Prieš kelis metų Peru rasta beveik 100 čačapojų („debesų žmonių“) mumijų, o piečiau – didžiulės inkų mumijų kapinės. Maždaug tuo pat metu rasta dar senesnių mumijų senovės Romos centre. Mirusiųjų palaikai balzamuojami jau 8000 metų. Žmogus visada troško gyventi amžinai.

Baltai senovėje mumijų nedarydavo, bet pomirtiniu gyvenimu tikėjo, todėl kaip ir egiptiečiai į kapavietes dėdavo įvairius daiktus. Numirėlius užkasdavo žemėje, įkeldavo į medžius arba sudegindavo.

- 3) Ką jūs patys galvojate apie gyvenimą po mirties?
- 4) Išsiaiškinę, kodėl numirėliai būdavo balzamuojami, kalbamės apie tai, kaip tai daroma.

V a. pr. Kr. Egipte apsilankė graikų keliautojas Herodotas, kuris pirmasis aprašė kaip egiptiečiai balzamuoja lavonus. Negyvėlio užkonservavimo procesas nuo pradžių iki galo truko apie 70 dienų. Visų pirma mirusįjį numazgodavo, paskui aštriu peiliu perrėždavo jo šoną ir išimdavo daugumą vidaus organų (kuriuos balzamuodavo atskirai). Įbrukę kabliuką į šnervę, balzamuotojai stumdavo jį iki smegenų, sukiodami kabliuką jas sutrupindavo ir ištraukdavo pro nosį. Paskui lavono audinius įmirkydavo skysčiais, stabdančiais puvimo mikrobu veiklą, nuplaudavo vandeniu ir datuliu vynu. Po to prikimšdavo lavono ertmes maišelių su natronu (džiovinančiomis druskomis), iš viršaus apiberdavo sausu natronu (kokiais 225 kg) ir palikdavo pamažu džiūti apie 40 dienų. Išdžiūvęs numirėlis sverdavo trimis ketvirčiais mažiau nei mirties valandą. Tada negyvėlio kūną iškimšdavo, kad jis atgautų formą, kartais uždėdavo peruką ir įstatydavo dirbtines akis. Galiausiai nuo galvos iki kojų apmuturiuodavo drobiniais raiščiais, tarp kurių pridėdavo amuletų.

- 5) Galiausiai galima paminėti pirmosios mumijos atsiradimo istoriją:

Senovės egiptiečiai tikėjo, jog kadaise Egiptą valdė ne žmonės, bet dievai. Egipto valdovą, dievą Ozyrį, visi labai mylėjo, bet jam ėmė pavydėti jo brolis, dykumų ir audrų dievas Setas, kuris nužudė Ozyrį, suplėšė jo kūną į gabalus ir išmėtė po visą Egiptą. Ozirio žmona, deivė Izidė, dievo Anubio padedama surinko Ozyrio kūno dalis. Anubis jas balzamavo ir suvyniojo drobinėmis juostomis, kad jos vėl sudarytų kūną – paruošė pirmąją istorijoje mumiją. Ozyrio sūnus, saulės dievas Horas, nugalėjo Setą ir atliko ypatingą aukojimą – paaukojo tėvo labui savo akį (Horo akies amuletas dedamas prie kiekvienos mumijos). Tuomet Ozyris atgijo ir tapo mirusiųjų pasaulio valdovu, o Horas užėmė Egipto sostą. Šis ritualas buvo kartojamas mirus kiekvienam faraonui, Ozyrio ir Horo palikuoniui – miręs faraonas būdavo balzamuojamas, jo sūnus atlikdavo aukojimus ir perimdavo tėvo sostą.

Vaikų mumijų kaukės. Luksoras, IV-I a.pr.Kr. (Grakijos-Romos laikotarpis). Daugiasluoksnis audinys, klajinė tapyba, auksavimas.

Paskutinė balzamuotojo pareiga – uždėti kaukę ant apmuturiuotos drobe mumijos galvos. Kaukė neturėjo būti panaši į velionį. Ji vaizdavo idealų veidą, kurio numirėliui nereikėtų gėdytis aname pasaulyje. Faraonų kaukės buvo auksinės, o prastuomenės – iš gipsu sustandintos drobės.

Dievų statulėlės

Senovės egiptiečiai kaip ir senovės lietuviai garbino daug dievų (apie 2000) bei vaizdavo juos keistais pavidalais – kaip žmones su įvairių gyvūnų dalimis. Vienas jų buvo laikomas vyriausiuoju, dievų tėvu (Senojoje Egipto karalystėje vyriausiuoju dievu laikytas Ptahas, vėliau – saulės dievas Ra), o kitiems dievams, jo vaikams, buvo patikėtas įvairių visatos sričių valdymas.

1) Statulėlė, vaizduojanti dievą Ozyrį. VII-VI a.pr.Kr. Bronza.

Ozyris – vaisingumo ir anapusinio pasaulio valdovas, su tik jam būdinga kepure „atef“ ir karališkos valdžios simboliais rankose (lazda ir botagu). Ozyris buvo ketvirtuoju dievu valdžiusiu žemėje, paveldėjęs prosenelio Ra, senelio Šu ir tėvo Gebo valdžią.

2) Statulėlė, vaizduojanti dievą Ptahą. VII-VI a.pr.Kr. Bronza.

Ptahas buvo garbinamas kaip vyriausias Memfio dievas. Laikytas visatos kūrėju, menų ir amatų globėju.

3) Statulėlė, vaizduojanti deivę Izidę su Horu. II-I tūkst.pr.Kr. Bronza.

Derlingumo, vandens ir vėjo, motinystės deivė. Moteriškumo ir šeimyninės ištikimybės simbolis. Ozyrio žmona ir jo sūnaus Horo motina. Kaip matote, Egipto dievai turėjo šeimas ir vaikų. Jie visi buvo vieno tėvo – vyriausiojo dievo – vaikai, vadinasi, broliai ir seserys. Jų palikuoniams, Egipto faraonams taip pat buvo leidžiama vesti savo seseris, nes jie buvo ne paprasti žmonės, o „dievažmogiai“. Derlingumo, vandens ir vėjo, motinystės deivė.

4) Statulėlė, vaizduojanti išminties dievą Totą. II-I tūkst.pr.Kr. Fajansas.

Statulėlė, vaizduojanti šventąjį ibį. II-I tūkst.pr.Kr. Bronza, medis, emalė.

Pavianas. II-I tūkst.pr.Kr. Bronza.

Vaizduojamas kaip žmogus su ibio galva ir įsikūnijęs į ibį ar pavianą. Mėnulio valdovas, išminties, skaičiavimo, rašymo dievas, vienas pačių populiariausių dievų. Raštininkų ir archyvų globėjas. Egiptiečiai tikėjo, kad Totas jiems padovanojo hieroglifų raštą. Toto šventasis gyvūnas – pavianas, taip pat paukštis ibis, kurį užmušus Senovės Egipte grėsė mirties bausmė. Egiptiečiai tikėjo, kad dievai, nužengę į žemę, pasirodo įvairių gyvūnų pavidalu, todėl vadinamuosius šventus gyvūnus labai gerbė.

5) Statulėlė, vaizduojanti mirusiųjų globėją Anubį. II-I tūkst.pr.Kr. Kalkakmenis, glazūra.

Pomirtinio pasaulio dievas, balzamavimo viešpats, įsteigęs laidotuvių ritualą, pirmasis paruošęs Ozyrio mumiją. Dievo vardas Anubis reiškia „puvimas“.

6) Statulėlė, vaizduojanti saulės dievą Horą. II-I tūkst.pr.Kr. Kalkakmenis.

Saulės ir dangaus dievas, vaizduojamas su sakalo galva arba įsikūnijęs į sakalą. Horas savo stebuklingą akį davė praryti Ozyriui ir tokiu būdu atgaivino nužudytą ir balzamuotą tėvą.

7) Beso galva. II-I tūkst.pr.Kr. Kalkakmenis.

Dievybė, kuri savo bjaurumu atbaidydavo piktašias jėgas, apsaugoti žmogų ir jo būstą, moteris ir vaikus. Besas vaizduotas kaip kreivakojis, barzdotas, neišvaizdus, grimasos iškreiptu veidu nykštukas.

Amuno ir Izidės šventyklos dainininkės Šemait-Imen-Per-Heru sarkofagas. Luksoro apylinkės. XI-IX a.pr.m.e. Medis, tapyba.

Išdekoruotas hieroglifais ir dievų atvaizdais. Egiptiečiai tikėjo, kad menas, t.y. piešiniai ir rašmenys – „šventieji paveikslėliai“, yra dievų atsiųsti ir turi magišką galią. Todėl dievų atvaizdai ir surašytos juos šlovinančios maldos apsaugo ir prišaukia dievišką malonę. Ant sarkofago šonų pavaizduotos aukojimo scenos: priešais sėdinčią Dievybę, kuri visada vaizduojama didesnė už žmogų, stovi stalas, ant kurio sudėtos aukos ir tupi paukštis su žmogaus galva – tai mirusiojo siela Ba, atnašaujanti aukas.

Skarabėjai:

Ramzio III skarabėjas. XII a.pr.Kr. Klintis, fajanso pėdsakai, gamtinis aukso ir sidabro lydinys (elektrumas)

Vyriausiojo Amuno žynio Menšepre skarabėjas. X a.pr.Kr. Fajansas.

Šventieji vabalai, saulės dievo Ra simboliai. Ar esate matę tokių vabalų Lietuvoje? Tai juk mėšlavabaliai. Kuo jie neįprasti? Tuo, kad užsiima keistu darbu – iš mėšlo ir žemės pasidaro rutuliuką ir kiaurą dieną stumdo jį užpakalinėmis kojelėmis. Kaip manote, kas yra bendra tarp mėšlavabalio ir galingos dievybės, valdančios saulės diską? Teisingai, saulė taip pat yra rutulys. Senovinė Egipto legenda pasakoja, kad saulės valdovas Ra milžiniško dangiško skarabėjaus pavidalu stumia per dangaus skliautą saulės rutulį. Daugybė amuletų vaizduoja šventąjį skarabėją su saulės disku tarp užpakalinių kojų.

Skarabėjus laikė ir atgimimo simboliais (senovės žmonių tikėjimu saulė atgimsta kiekvieną dieną), todėl daug jų įvyniodavo tarp mumijos vyturų, o didįjį „širdies“ skarabėjų dėdavo prie mumijos širdies (kad padėtų nusverti teisingumo plunksną pomirtinio dievų teismo metu), ant jo apatinės dalies išraižę širdžiai skirtą maldą: „širdie, neliudyk prieš mane“.

Ušebtai. II-I tūkst.pr.Kr. Kalkakmenis, glazūra.

Tai mirusiojo tarnai arba antrininkai. Egiptiečiai tikėjo, kad Ozyrio karalystėje kaip ir žemėje reikės dirbti, kad prižiūrėtojas galės mirusįjį siųsti pjauti rugių, vežti smėlio. Todėl į kapą buvo dedami ušebtai – pagalbininkai ar antrininkai, turėsiantys vykdyti prižiūrėtojo įsakymus. Jų kiekvienoje kapavietėje randama daug, kartais po vieną kiekvienai metų dienai. Vadinasi, iš viso 365, nes egiptiečiai naudojo saulės kalendorių (kaip ir mes), o ne mėnulio, kaip daugelis kitų kultūrų.

Hieratinio papiruso fragmentas iš „Mirusiųjų knygos“. Vakarų Tėbai. XIII a.pr.Kr. Papirusas, tapyba.

„Mirusiųjų knyga“ – tai senovės egiptiečių magiški tekstai, surašyti papiruso ritiniuose arba drobinuose mumijos raiščiuose. Jie buvo paliekami mirusiesiems, kad padėtų įveikti dausų pavojų pomirtiniame pasaulyje ir pasiekti palaimingus nendrių laukus, dangiškąjį Egiptą. Tai maldų ištraukos, kurias galima pavadinti užkeikimais. Egiptiečiai šiuos tekstus vadino „Ištarmės apie išėjimą į dieną“. Tekstai reiškia perėjimą iš tamsos į šviesą, kartu su Saule pakilti iš pomirtinio dausų pasaulio tamsybių ir atgimti dvasiniu pavidalu. Knygą sudarydavo žyniai, brangiai parduodavo, todėl ją galėjo nusipirkti tik turtingi žmonės. Seniausios buvo labai trumpos, o vėliau atsirado ilgų, iki 40 metrų ilgio.

Amuletai, papuošalai

Vėrinys su ažūriniais pakabučiais. I tūkst.pr.Kr. Fajansas.

Amuletai: „Šventoji Horo akis“, „Ozyrio nugarkaulis“, „Deivė Taurta“, „Katė“, „Krokodilas“ ir kt. I tūkst.pr.Kr.

Mumijas puošdavo papuošalais, į akiduobes dažnai įstatydavo dirbtines akis, ant galvos uždėdavo peruką. Amuletus dėdavo ant mumijos ir tarp drobės vyturų, kuriais ji buvo apmuturiuota nuo galvos iki kojų. Jie saugojo mirusįjį pakeliui į aną pasaulį.

Udžarenės sarkofago dangtis. Deir-al-Bachris. VII-VI a.pr.Kr. Medis, tapyba.

Žmogaus pavidalo sarkofago dangčio išorinėje pusėje – Udžarenės portretas ir maldos, skirtos dievams. Sarkofago dangčio centre vaizduojamas pomirtinis teismas – tarsi egzaminas, kurio metu įvertinamas visas žmogaus gyvenimas ir jo nuveikti darbai. Mirusiųjų globėjas, dievas Anubis, žmogaus su šakalo galva pavidalu, sveria velionės širdį. Ant vienos svarstyklių lėkštelės dedama mirusiojo širdis, ant kitos – tiesos deivės Maat „teisybės plunksna“. Jeigu svarstyklės išlaiko pusiausvyrą, mirusysis išteisinamas. Jeigu ne – širdį praryja šalia svarstyklių tūnantis tamsos ir chaoso žvėris, sudarytas iš įvairių pavojingų žvėrių dalių. Jo nasrai kaip krokodilo, priekinės kojos kaip liūto, o užpakalinės kaip begemoto. Dievas Totas žmogaus su ibio galva pavidalu laiko mirusiosios darbų sąrašą ir veda ją prie pomirtinės karalystės dievo Ozyrio – aukščiausiojo teisėjo, kuris paskelbia galutinį nuosprendį.

Pažintis su senovės Egipto mokinių gyvenimu ir „šventųjų paveikslėlių“ raštu

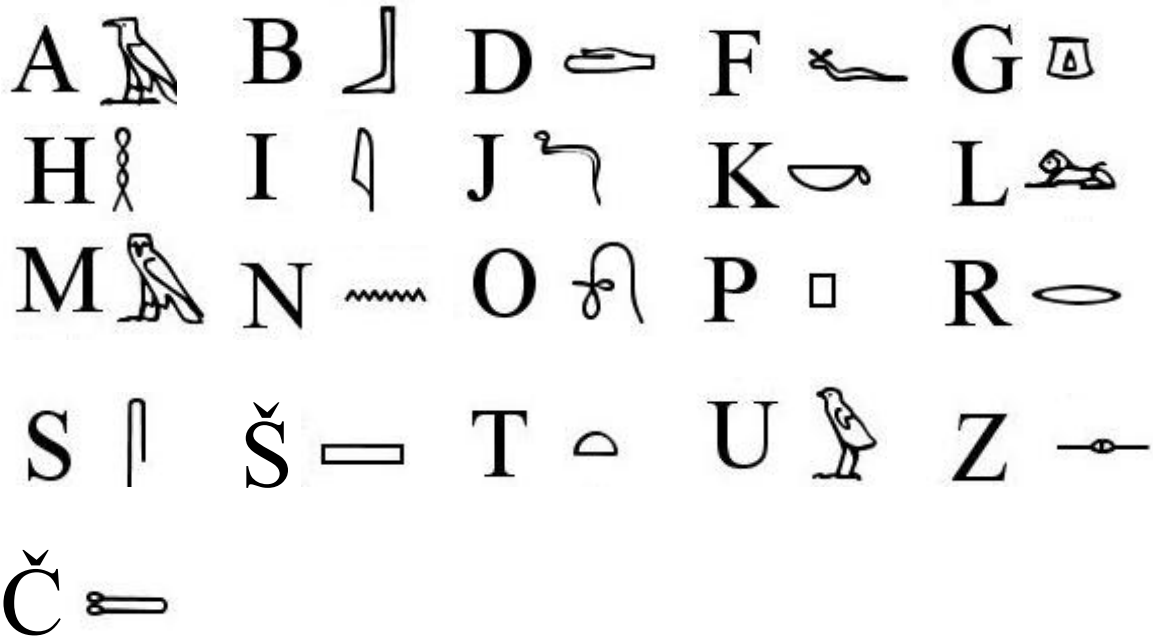
Visi susėdame ratu (geriausiai „lotoso“ poza, kurią senovės pasaulyje laikyta ypač tinkama susikaupimui; nugara turi būti tiesi – senovės žmonės sakydavo: tiesus stuburas – tiesus protas, kreivas stuburas – kreivos ir mintys). Prieš pradėdami praktinį užsiėmimą, trumpai pasikalbame apie Senovės Egipto mokyklas ir raštą.

Egipte buvo daugybė raštininkų ir žynių, kuriuos mokydavo specialiose mokyklose. Mokėsi 5-16 metų berniukai, nuo 12 metų jau galėjo dirbti kanceliarijose. Pamokos prasidėdavo anksti ryte, baigdavosi vėlai vakare. Mokytojai buvo griežti. Jie žinojo vieną paslaptį, kurios turbūt nebežino šių laikų mokytojai. Kur yra berniukų ausys? O gi nugaroje. Mokytojui po ranka visada buvo lazda nedėmesingų mokinių „ausims“ pakasyti, ir problemų kaip nebūta. Vaikai mokėsi rašyti, skaičiuoti, gimnastikos, plaukimo, gero elgesio taisyklių. Rašė plona nendrine lazdele jaudais dažais (raudonais pradėdavo naują pastraipą). Buvo rašoma eilutėmis arba stulpeliais iš kairės į dešinę arba iš dešinės į kairę. Iš pradžių rašė ant molinių indų šukių ir klinties nuolaužų, kai išmokdavo rašyti – ant papiruso.

Egiptiečiai tikėjo, kad raštą jiems atsiuntė dievai. Jį sudarė simboliniai piešiniai, vaizduojantys žmogų ir jo aplinkinį pasaulį (augalus, gyvūnus ir kt.) Graikai šiuos rašmenis vadino „hieroglifais“ – „šventaisiais paveikslėliais“, o egiptiečiai – „Dievo žodžio raštais“. Šių rašmenų senajame Egipte randama iš tiesų visur: tokiais įrašais išmargintos šventyklų sienos, kapai, statulos, laidojimo reikmenys. Pirašytus papirusų ritinius, sudėtus į užantspauduotas vazas, saugodavo šventyklų bibliotekose ir archyvuose.

Iš pradžių raštas buvo piktograminis, t.y. paskiri ženklai ar piešiniai žymėjo konkrečius daiktus, tačiau ilgainiui, kad būtų galima užrašyti įvairias sąvokas ir vardus, hieroglifai virto ženklais, žyminčiais garsus, o žodžiai – tikrais galvosūkiams. Vėliau žmonės išrado greitraštį – stilizuotus piešinėlius. Tai vadinamasis hieratinis, „žynių“ raštas.

Išmokstame atrinktų hieroglifų, kurie reiškia garsus (vadovė rodo ant imituoto papiruso nupieštus hieroglifus ir padeda vaikams juos įsiminti).

Išmokę atskirus ženklus, mėginame skaityti tris nesudėtingus tekstus, užrašytus hieroglifais (reikia prisiminti, kad senovės egiptiečiai dažnai žodžiuose praleisdavo balses ir rašydavo tik priebalses).

Tekstai: Faraonai yra didingi. Nilas ramiai teka. Piramidės stebi amžius.

Dabar mėginame užrašyti savo vardą ir neužmirštame pabaigoje pridėti ženklą, kuris reiškia, kad tas vardas yra berniuko ar mergaitės.

arba

Kelionė į Abu-Simbel šventyklą ir viktorina

Dabar pramankštiname kojas ir keliaujame į IX salę, esančią antrame muziejaus aukšte. Ten surandame paveikslą, kuriame pavaizduotas Egiptas – didžioji Abu Simbelo šventyklą. Ji iškalta uoloje faraono Ramzio II įsakymu. Paveiksle išryškintos žvaigždės – tai simbolizuoja senosios Egipto kultūros ryšį su kosmosu. Egiptiečiai tikėjo, kad Šiaurinės žvaigždės srityje yra dievų buveinė, todėl kiekvienoje piramidėje padarydavo siaurą tunelį, pro kurį faraono siela iš laidojimo kriptos galėjo iškelti tiesiai į šį žvaigždyną.

Po to išsivyniojame Egipto žemėlapi ir žaidžiame viktoriną. Pasidaliname į dvi komandas – laivo ir krokodilo. Traukiame klausimus (susijusius su matytu filmu ir išgirstu pasakojimu) ir, teisingai atsakę, plaukiame Nilu priekin per vieną stotelę, kurią žymi skarabėjus. Nugali komanda, pirmoji pasiekusi Viduržemio jūrą.

Klausimai:

- 1) Kokia dykuma yra Egipte? (Pasakykite hieroglifais)

- 2) Kokia upė teka Egipte, kuo ji tokia svarbi? (Pasakykite hieroglifais)
- 3) Kur laidodavo faraonus, žynius, raštininkus?
- 4) Ką darydavo mirus belaisviui ar paprastam žmogeliui?
- 5) Kokių būdu gabendavo akmenis piramidėms?
- 6) Ko išsigando tyrinėtojas piramidės kapo viduje? (Pasakykite hieroglifais)
- 7) Ką vadino „siaubo tėvu“?
- 8) Kokių žodžių trūksta egiptiečių patarlėje: „Visi bijo....., o ..... laikas bijo piramidžių“?
- 9) Kokie gyvūnai Egipte buvo laikomi šventais ir kodėl? (Pasakykite bent tris)
- 10) Koks gyvūnas simbolizavo saulę? Ką jis turi bendra su saule?
- 11) Iš ko buvo gaminami sarkofagai?
- 12) Kieno mumiją matėme ekspozicijoje?
- 13) Kas padarė pirmąją pasaulyje mumiją?
- 14) Nuo ko prasideda mumijos ruošimas?
- 15) Kokius organus balzamuodavo atskirai ir dėdavo šalia mumijos?
- 16) Ką visuomet palikdavo mumijos viduje ir kodėl?
- 17) Kokia medžiaga Egipte buvo labai brangi?
- 18) Kas Egipte atstojo pinigus?
- 19) Ką valgydavo egiptiečiai?
- 20) Kokių naminių gyvūnų nepažinojo egiptiečiai?

Piešimas ir piešinių aptarimas

Jeigu vaikai pakankamai greitai susidorojo su ankstesnėmis užduotimis ir lieka laiko, piešiame tai, ką pamatytume ar norėtume pamatyti nuskrieję į Senovės Egiptą „laiko mašina“. Piešiame ant skaidrios plėvelės, po to projektoriumi perkeliame vaizdą į ekraną – visiems stebint, kiekvienas gali papasakoti, ką pavaizdavo, ir kitus savo įspūdžius, bei išgirsti žiūrovų komentarus. Puiki galimybė atskleisti savo vaizduotę, kūrybingumą ir, žinoma, humoro jausmą!

Naudota literatūra:

Uždavinys, Algis. *Egipto mirusiųjų knyga*, Kaunas: Ramduva, 2003

Malam, John. *Mumijos*, versta iš *Mummies*, Kingfisher Publications Plc, 2003, lietuviškas leidimas, Vilnius: Trys nykštukai

http://moku.lt/darbai/moku.lt_baltu_laidojimo_papročiai [žiūrėta 2011 12 15]

Матъе, М.Э. *Древнеегипетские мифы*, Москва-Ленинград: Издательство Академии Наук СССР, 1956

Dundulienė, Pranė. *Senovės lietuvių mitologija ir religija*, Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2007 m.

<http://www.egyptianmyths.net/scarab.htm> [žiūrėta 2011 12 27]

<http://lt.wikipedia.org>

Senovės Egipto dailė, ekspozicijos propektas / Valstybinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus, Mykolo Žilinsko dailės galerija; sud. A. Snitkuvienė, Kaunas: Varpas, 1990

Snitkuvienė, Aldona. *Lietuva ir senovės Egiptas. XVIa.pab.-XXIa.prad.*, Valstybinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus, 2011

http://lt.wikipedia.org/wiki/Mirusi%C5%B3j%C5%B3_knyga (žiūrėta 2011 12 28)

http://lt.wikipedia.org/wiki/Egiptie%C4%8Di%C5%B3_hieroglifai (žiūrėta 2011 12 30)

Visuotinė lietuvių enciklopedija, Vilnius : Mokslo ir enciklopedijų leidybos inst., 2001-

<http://www.jimloy.com/hiero/yourname.gif> (žiūrėta 2011 12 30)

<http://library.thinkquest.org/TQ0312440/Hcodes.gif> (žiūrėta 2012 01 09)